

یادداشت

کارورزی دلبری دولت از بازار سرمایه

اسماعیل محمودلی . فعال کارگری

● کارورزی، مهارت‌آموزی؛ اسم‌هایی که این روزها بین اخبار گم شده‌اند، روزی چنان مهم می‌شوند که تاریخمان را با آنها نشانه‌گذاری کنیم. اکنون در شروع داستان، طبیعتا چیز زیادی نمی‌دانیم. این اسم‌ها زمانی مهم می‌شوند که اثرشان را به شکل بی‌ بازگشتی بر زندگی و اطرافمان گذاشته باشند. زمانی که وقت مرور بی‌خاصیت ریشه‌های بحران می‌رسد.

آن زمان خواهند گفت که در تیرماه ۹۶، دولت مجموعه طرح‌های ارزان‌سازی نیروی کار به قصد ایجاد اشتغال انبوه را آغاز کرد. اولین طرح با نام کارورزی زمانی اجرا شد که با وجود شاساغل‌فرض‌کردن هر فردی که (به قبول وزیر کار وقت) در هفته یک بار رختخواب والدینش را جمع می‌کرد، آمار بی‌کاری نزدیک به ۱۳ درصد بود. در این طرح دولت از جانب دانش‌آموختگان دانشگاهی، پرداخت دوسوم از حداقل مزد و حق بیمه تأمین اجتماعی را به کارفرمایان متقاضی استخدام آنان می‌بخشید. این طرح باعث ایجاد نوع جدیدی از کارگر در بازار کار ایران شد. کارگرانی که پس از گذراندن دانشگاه، برای ورود به بازار کار به مرحله تازه‌ای می‌رسیدند که نیازمند گذراندن دوره‌ای ۱۱ماهه و قابل تکرار با دریافت نامنظم یک‌سوم حداقل مزد بودند.

در آینده، وقتی از ریشه‌های بحران حرف می‌زنیم، کلمه من‌درآوردی «کارورزی» جلب توجه خواهد کرد. پرسیده می‌شود با وجود آشنایی مردم با واژه کارآموزی، چه لزومی به معرفی کلمه‌ای دیگر بود آن‌هم در شرایطی که دولت تلاش می‌کرد به مردم بقبولاند این کارورزی همان کارآموزی است. پاسخ این سؤال ناامیدکننده خواهد بود: یک کلک دم‌دستی حقوقی. چون تعریف قانون کار از کلمه کارآموز و دوره کارآموزی با شرایطی که دولت برای کارورزی در نظر داشت، متفاوت بود (از جمله شرط سنی ۱۵ تا ۱۸ سال)، دولت برای تغییر شرایط کارآموزی تنها یک راه‌حل قانونی داشت که لایحه‌ای را برای تغییر فصل‌ پنجم قانون کار به مجلس ببرد. اما راه دوم را انتخاب نکرد. ابتکارش این بود که با تغییر کلمه کارآموز به کارورز، یک مفهوم حقوقی جدید خلق کند. این روش در کشورهایانی که قانون‌مبنا باشند، به‌گونه‌ای است که دولت‌ها هوس امتحانش را نمی‌کنند. کشورهای قانون‌مدار چند اَیله نظارتی برای ممانعت از قانون‌گذاری از سوی قوه مجریه دارند. اساسا مجلس به‌همین دلیل اختراع شده است. در غیبت مجلس جناح سیاسی رقیب ورود می‌کند. سکوت این دو نهاد در برابر رفتار دولت برای آنان معنی‌دار خواهد بود.

کسانی که قرار است ریشه‌های بحران را بررسی کنند خواهند گفت کارورزی طرح یک دولت نبوده. این طرح از نادر محصولات مشترک هر دو جناح عمده سیاسی بوده است. جناح مقابل نیز هفت سال قبل‌تر از آن، طرحی مشابه با نام «استاد-شاگردی» را اجرا کرده بود. در آینده نیز اگر مثل امروز رسانه‌ها به دنبال اسم‌گذاری روی چیزها باشند، کارورزی را فرزند خلف استاد- شاگردی صدا می‌زنند.

در آینده وقتی به مرور ریشه‌های بحران برسیم، کارورزی تنها شروع داستان خواهد بود. بخش هیجان‌انگیز و غافلگیرکننده‌اش مربوط به وقایع چند ماه بعد از این‌روزهاست. زمان اجرای طرح «مهارت‌آموزی در محیط کار واقعی».

اگر مخاطبان کارورزی دانش‌آموختگان متقاضی کار بودند، طرح تکمیلی آن، مهارت‌آموزی، برای کارگران شاغل و بی‌کار در تمام سطوح تحصیلی و با هر سطحی از سابقه کار و مهارت، شرایط مشابه و در مواردی سخت‌تر از کارورزی تدارک دیده است. این طرح رونمایی کامل از آن چیزی است که کارورزی با لکت‌ن به دنبالش بود. رسیدن به هدف عرضه ارزان‌ترین نیروی کار منطقه، برای کسانی که قرار است در آینده با کنار هم قرارآوردن سلسله‌وقایع به مردم توضیح دهند ماجرا- چطور اتفاق افتاد، شرح موبه‌موی اتفاقات این روزها به کار می‌آید. آنها خواهند گفت اقتصاددانان مستقر در دولت به جای ساختن شغل‌هایی که زندگی یک خانواده را تأمین کنند، شغل‌هایی با یک‌سوم حداقل مزد ساختند که برای زندگی یک نفر هم کفایت نمی‌کرد. آنها از زمانه‌ای می‌گویند که امنیت و دورنمای یک شغل در محدوده یک ماه تا یک سال قرارداد موقت تعریف می‌شد اما متفکران دولتی آن امنیت مصنوعی را هم مانع سرمایه‌گذاری معرفی کردند. آنها از سرمایه‌گذاران موهومی خواهند گفت که دولت‌ها در دوره‌های مختلف با طرح‌های پرهزینه‌ای سعی در جلب‌نظرشان داشته‌اند: تغییر قراردادهای ثابت به موقت، خارج‌کردن کارگران مناطق آزاد از حمایت قانون کار، انواع معافیت‌های بیمه‌ای، ایجاد بازار سیاه اشتغال، خروج کارگاه‌های زیر پنج و سپس زیر ۱۰ نفر از شمول قانون کار، طرح‌های ضربتی پرداخت وام اشتغال‌زایی و... . وقتی مجبور شویم مجموعه تلاش‌های نهاد دولت در ایران برای جلب سرمایه‌گذاران را مرور کنیم، چهره‌ای از عاشق دردمند اشعار کلاسیک فارسی را می‌بینیم که برای دلبری از معشوق به هر دری می‌زند.

ادامه در صفحه ۱۵

اقتصاد

تحلیل ایزدخواه از طرح کارورزی وزارت کار

کارورزان، خویش کارفرما خواهند شد



امیر هشتادی، اقتصادشناس

نسبت به سازمان تأمین اجتماعی به‌خوبی انجام دهد. این احکام در قانون برنامه پنجم، ششم و بودجه‌های سالانه و همچنین قانون نظام جامع رفاه تأمین اجتماعی وجود دارد که دولت باید بدهی‌های خودش را به تأمین اجتماعی به‌صورت تمام‌وکمال پرداخت کند؛ بنابراین اگر از این منظر نگاه کنیم، دولت باید تعهداتش را تحت هر شرایطی انجام دهد و قوانین هم بر این مسئله تأکید دارند. از سوی دیگر اگر به این موضوع از منظر اضافه‌شدن تعهدات دولت به تأمین اجتماعی نگاه کنیم، باید بگوییم که اگر دولت به تعهدات خودش درباره اشتغال و همچنین تعهدات به تأمین اجتماعی به درستی عمل نکند، آن وقت آثار سوء آن مجدداً گریبان‌گیر دولت خواهد شد. به‌همین دلیل است که می‌گویند نظامات تأمین اجتماعی اگر مورد توجه دولت‌ها قرار نگیرد، حوزه امنیت ملی را به خطر می‌اندازد و دولت‌ها باید به مراتب هزینه‌های سنگین‌تری را بپردازند.

● **برخی از مخالفان طرح که نسبت به آینده این طرح و تأثیر آن بر مناسبات بازار کار ابراز نگرانی می‌کنند، بر این باورند که این مسئله تعارضاتی هم با قوانین ملی و بین‌المللی دارد. نظر شما چیست؟**

سازمان بین‌المللی کار تعریفی روشن از کار شایسته متناسب با سطح توسعه‌یافتگی کشورها دارد. در یک کشور توسعه‌یافته با اندازه بزرگ تولید ناخالص داخلی تعریف کار شایسته با یک کشور درحال توسعه کاملاً متفاوت است. حرف من این است که از منظر سازمان بین‌المللی به مفهوم کار شایسته در کشور نگاه کنیم، با توجه به بحران اشتغال باید چاره‌اندیشی شود که بحران‌های روانی و جسمانی در اثر بی‌کاری کمک کند، درخور توجه است. به‌این‌ترتیب اگر سالانه صد تا ۱۵۰ هزار نفر به اشتغال پایدار براساس طرح کارورزی برسند، این یک گام به جلو و به سمت کار شایسته‌ای است که سازمان بین‌المللی کار تعریف کرده است. اینکه گفته می‌شود این بحث کارورزی با قانون کار مغایرت دارد، تأمل‌برانگیز است؛ چراکه طرح کارورزی قانون مؤخر است.

● **بنابراین‌ شما معتقدید تصمیم شورای‌عالی اشتغال درحال حاضر بر سایر قوانین مانند قانون کار، ارجح است؟**

اصل این موضوع در برنامه ششم توسعه به تصویب رسیده است. شورای‌عالی اشتغال یا وزارت کار در حال ایجاد زمینه‌های این موضوع هستند. ● **شما در صحبت‌هایتان اشاره کردید که اشتغال سالانه صد تا ۱۵۰ هزار نفر براساس این طرح، می‌تواند جامعه را به بهبود اوضاع اشتغال در کشور امیدوار کند؛ اما با این شرایطی که نظام پولی و بانکی ما دارد، نمی‌توان ابتدا به فکر اصلاح این ساختارها بود و سپس به طرح‌های فرعی مانند کارورزی برای ارتقای مهارت‌های جوانان و فارغ‌التحصیلان رسید؟**

مقوله اشتغال یک جریان سیستمی و چندوجهی است که خارج از اراده یک وزارتخانه است. باید همه سیاست‌های کلان و مجموعه سیاست‌های پولی و بانکی، نرخ مشارکت، نرخ رشد سرمایه‌گذاری، جهت‌دهی وام‌دهی بانک‌ها، روابط بین‌الملل، امنیت و ثبات بازار ارز، امنیت مالکیت، امنیت قضائی، نگاه به حقوق کمرکی و مقولات مربوط به واردات و صادرات، مبارزه با فساد در اشکال مختلف آن و... در کنار یک اجماع ملی می‌تواند زمینه‌ساز گسترش و پایداری اشتغال باشد؛ بنابراین اگر ما بخواهیم مقوله اشتغال را در چارچوب کلان حل‌وفصل کنیم، باید به این شاخص‌ها و مواردی که برشمردم، توجه شود؛ یعنی اگر قرار باشد سرمایه بانک‌ها به سمت دلالی برود و حقوق کمرکی به نفع واردات تغییر کند و سود بانک‌ها همچنان روند تصاعدی داشته باشد و مسئله تولید ملی در اولویت قرار نگیرد، همه اینها منجر به آسیب‌زدن به مقوله اشتغال می‌شود؛ بنابراین قطعا در کنار بحث‌هایی مانند کارورزی باید سیاست‌های کلی دولت‌ها در زمینه اشتغال را یک‌دیگر هماهنگ شود.

● **آیا عملا در بخش جذب فارغ‌التحصیلان جویای کار که گفته می‌شود مهارت‌های لازم را در دانشگاه‌ها نیاموخته‌اند، نمی‌توان از سرمایه‌گذار انتظار داشت که این کارورزان را جذب کند؟ از طرفی بحث ارزان شدن نیروی کار در پی اجرای طرح کارورزی است که نمی‌تواند کارفرما را متعهد به جذب کارورز کند. به نظر می‌رسد که کفه ترازو به نفع یک گروه یعنی کارفرماها سنگینی می‌کند تا از نیروی کار ارزان برای حفظ حداقلی شرایط موجود استفاده کنند؟**

من تا این اندازه بدبین نیستم. وقتی ما سه‌میلیون و ۲۰۰ هزار نفر بی‌کار در جامعه داریم و ۵۰ درصد آنها فارغ‌التحصیلان دانشگاهی هستند، اگر با یک طرح سالانه صد هزار نفر زمینه ورود به بازار کار را پیدا کنند یا مهارتی را پیدا کنند که بعدا به صورت خویش‌فرمایی فعالیت کنند، یک موفقیت است. ما نمونه‌های مختلفی شبیه به این مسئله را همین الان در کمیته امداد امام خمینی یا

سازمان بهزیستی داریم که با وام‌های کم و کسب مهارت به سمت‌وسویی حرکت کرده‌اند که از شرایط قبل از کارایی برای آنها بهتر بوده است.

● **پس قبول دارید که این افراد نمی‌توانند وارد بخش صنعت و بازار سودده سرمایه شوند؟**

من فکر می‌کنم شما بیش از آنکه به مبانی کارشناسی این طرح توجه کنید، براساس ذهنیتی که به نظر می‌رسد با مبانی ایدئولوژیک هم کمی گره خورده است، اصرار بر ایجاد یک تضاد بین جامعه کارگری و کارفرمایی دارید و از واقعیت‌های امروز کشور حتی نیروی کار فاصله گرفته‌اید. ببینید بررسی انجام‌شده روی افرادی که در یک دهه گذشته از سازمان تأمین اجتماعی بیمه بی‌کاری دریافت کرده‌اند، نشان‌دهنده این واقعیت است که خط مقدم اخراج نیروی کار از صنایع و خدمات افرادی هستند که فاقد مهارت‌های لازم بوده‌اند. کسب مهارت برای نیروی کار می‌تواند بحران اخراج و حتی تاحدودی بحران بی‌کاری را کاهش دهد. باین‌حال اگر ما به‌دنبال این باشیم که اشتغال پایدار وجود داشته باشد، باید در چارچوب سیاست‌های کلان اقتصادی مقوله اشتغال حل‌وفصل شود. اگر رشد اقتصادی کیفی داشته باشیم، در آن صورت این طرح‌ها می‌تواند نتیجه‌بخش باشد و به پایداری اشتغال کمک کند. در بحث اشتغال حتی در بُعد بین‌المللی هم به روابط دوستانه با کشورها نیاز داریم. در مقطعی این تصمیم گرفته شد که در برخی از کشورها وابسته کار داشته باشیم و به این وسیله بتوانیم بسترهای لازم را برای مهاجرت نیروی کار فراهم کنیم؛ بنابراین بخشی از فرایند بهبود اوضاع اشتغال ریشه در بهبود و تقویت

سیاست‌های داخلی و خارجی دارد تا با اعزام نیروی کار به کشورهای مهاجرپذیر تا حد معنی‌داری فشار نیروهای بی‌کار را در کشور کم کند.

● **اما حداقل مروری بر اخبار کارگری و اخراج کارگران در سال‌های اخیر نشان می‌دهد کمبود نقدینگی و ورشکستگی بنگاه‌های اقتصادی و در پی آن اعتراض‌های صنفی کارگران یکی از عوامل اصلی تعدیل نیروها بوده که متفقا کارگران و کارفرمایان هم بر آن تأکید کرده‌اند. اگر ممکن است بگویید بررسی‌های شما بر چه شاخص‌هایی متمرکز بوده است که چنین نتیجه‌ای گرفته‌اید؟**

درحال‌حاضر بالغ بر ۹ میلیون نفر تحت حمایت‌های بیمه اجباری سازمان تأمین اجتماعی هستند که از این تعداد حدود ۲۴۰ هزار نفر بیمه بی‌کاری دریافت می‌کنند؛ بنابراین بنده در محدوده دریافت‌کنندگان بیمه بی‌کاری به این آمار اشاره کردم و خواستم شاهد بیابوم که حداقل کسب مهارت‌های فنی و تخصصی از سوی نیروی کار، اخراج آنها را از خط مقدم خارج می‌کند.

● **پس با این حساب شما این نقد فعالان کارگری را که این شیوه به کارگیری فارغ‌التحصیلان می‌تواند در درازمدت خطرناک باشد، قبول ندارید؟**

من به این طرح بدبین نیستم و از منظر تضاد بین کارگر و کارفرما به آن نگاه نمی‌کنم و به منافع جمعی و بلکه منافع ملی نگاه می‌کنم. در مقطعی که آقای دکتر طلی، معاون وقت اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، پیش‌نویس این طرح را تدوین می‌کردند، همین نگرانی‌هایی که شما درباره تضییع حقوق کار می‌گویید مطرح بود و برهمین اساس حدود و ثغور این طرح و این نگرانی‌ها لحاظ شده، اما به این نکته نیز توجه کنید که هر اقدامی که بتواند کمی از بحران اشتغال بکاهد، امر میمون و مبارکی است؛ بنابراین در این مرحله و در چارچوب مفهومی کار شایسته این طرح با همه این نگرانی‌های شما قابل اعتناست.

● **اما بحث فعالان کارگری بیشتر ناظر بر شرایط نیروی کار در درازمدت و منافع شغلان و کارورزانی است که از این طرح منضر می‌شوند.**

بحث قانون کار و نحوه اصلاح آن و سوق‌دادن این قانون از حقوق عمومی به سمت حقوق خصوصی و مقوله فضای کسب‌وکار و ادعای کارفرمایان درباره غبارآلودشدن این فضا از سوی قانون کار، مقوله جداگانه‌ای است که فرصت دیگری می‌طلبد و به‌طور

اصولی رابطه معنی‌داری با طرح کارورزی ندارد.

نگاه هفته

خودروهای برقی تهدیدی برای تقاضای نفت



سعیده شفیعی پژوهشگر اقتصادی

● با وجود پیش‌بینی‌های نه چندان مثبت نهادهای بین‌المللی از قیمت نفت، هفته گذشته قیمت‌های نفت روی ریل صعودی قرار گرفتند. این امر در پی افزایش تقاضای پالایشگاه‌های چین برای دومین ماه پیاپی، افت فعالیت‌های حفاری در آمریکا و کاهش ذخایر بنزین در این کشور رخ داد و در میانه هفته شاخص برنت از مرز ۵۰ دلار در هر بشکه نیز عبور کرد. اگرچه رشد تولید نفت در آمریکا مانع افزایش بیشتر قیمت‌ها شد و در پایان هفته شاخص‌ها به سطح ۴۸ تا ۴۹ دلار کاهش یافتند.

۳ شاخص اصلی قیمت نفت

قیمت نفت «برنت دریای شمال» (Brent) در اواسط روز جمعه بیست‌ویکم جولای به ۴۹دلارو ۵۳ سنت رسید که نسبت به پایان هفته گذشته، یک‌دلارو ۲۷ سنت رشد نشان می‌دهد. شاخص نفت «وست‌تگزاس اینترمدیت» (WTI) نیز در همین زمان ۴۷دلارو ۱۱ سنت معامله شد که نسبت به مدت مشابه هفته قبل، یک‌دلارو ۲۳ سنت افزایش یافته است. همچنین بنا بر گزارش دبیرخانه اوپک، قیمت سبد نفتی این سازمان (OPEC Reference Basket Price) - شامل میانگین ۱۴ قیمت نفت - در روز پنجشنبه بیستم جولای به ۴۷دلارو ۴۸ سنت رسید که نسبت به روز مشابه هفته قبل، یک‌دلارو ۸۲ سنت افزایش یافته است.

آمادگی نیجریه برای پیوستن به توافق اوپک

وزیر نفت نیجریه از آمادگی این کشور برای کاهش تولید نفت خبر داد. به گزارش راشاتودی به نقل از فارس، این عضو اوپک در تلاش است تا سطح تولید خود را به یک‌میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه در روز افزایش دهد و در صورت رسیدن به سطح تولید پایدار، به توافق کاهش تولید بپیوندد. به گفته وزیر نفت این کشور به احتمال زیاد دو تا سه ماه آتی این سطح از تولید محقق خواهد شد. لازم به ذکر است کشورهای نیجریه و لیبی به دلیل درگیری‌های داخلی و کاهش درخور‌توجه تولید بر اثر این درگیری‌ها از پیوستن به توافق کاهش تولید مستثنا شده‌اند.

ادامه در صفحه ۱۵

بینگاه و هفتت سال

اعتماد و اطمینان

سالگرد تأسیس بیمه آسیا گرامی باد

بیمه آسیا

۰۲۱- ۸۷۰۷

www.bimehasia.com